

05 AGUSTOS 1987

ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
D E R G İ S İ

SAYI : 2

KAYSERİ—1985

YÜCE ALLAH'A İMÂN VE BUNUN ÖNEMİ

Prof. Dr. Cihat TUNÇ*

İmân kelimesi sözlüklere göre önce korkunun zıddı olan emniyet ve güvenlik mânâlarında kullanılmıştır. Bu anlamlara dayanılarak bu kelimenin, kâlbîn huzura ve sükûna kavuşması, her türlü korku karşısında kendisini emniyette hissetmesi mânâsı çıkarıldığı gibi, doğrulamak bir şeyin doğruluğunu tasdik ve kabul etmek, bir kimseye veya bir şeye inanıp güvenmek mânâlarına da geldiği tesbit edilmiştir. Nitekim Kur'ân-ı Kerimde Yüce Allah, Kureys'li-lere hitaben ! «Korku içinde iken, kendilerini güvene kavuşturan Allah'a kulluk etsinler» (1) diye buyurmaktadır. Görüldüğü gibi bu âyette geçen «Âmenehum», imân kelimesi «güvene kavuşturmak, huzur ve sükûn ihsân etmek» anlamlarındadır.

Diğer taraftan Yûsuf suresinin 17. âyetinde Hz. Yûsufun kardeşleri babalarına hitaben « «Ve mâ ente bi-mu'minin lenâ : Sen bize inanmıyorsun», yani senin bize güvenin yok, söylediğimizi kabul edip, doğrulamıyorsun; diğer bir ifâdeyle bizi söylediğimiz şeyde tasdik etmiyorsun», bizi yalandan uzak tutmuyorsun, diyorlar. İşte bu âyette yer alan «mu'minin» : inanmak sözcüğü, birinci mânâsı da saklı kalmak şartıyla «tasdik etmek, doğrulamak, kabul etmek» anlamlarını taşımaktadır. Yine Kur'ân-ı Kerimde : (2) «âmene'r-rasûlu bimâ unzile ileyhîmin-rabbîhi ve'l-mu'minûn», yani Peygamber ve mü'minler Rabbinden indirilene imân etti» âyetinde olduğu gibi, İmân kelimesi bâ harfi ceriyle de kullanılarak tasdik etmek, doğrulamak, ikrar ve itiraf etmek mânâlarına da gelmektedir.

İşte bu iki temel mânâları ifâde eden imân kelimesinin İslâm dinindeki tarifi ise şöyle yapılabilir :

Yüce Allah'a inanıp varlığını ve birliğini kabul etmek, Hz. Muhammed'e inanmak, O'nun Allah katından getirdiği kesin ola-

(*) Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı

rak bilinen şeylerin hepsini kabul edip tasdik etmek, boyun eğip, gönülden râzı olmak ve bu inancını da dili ile söyleyip açıklamakla birlikte; bütün bunların neticesinde kendisini güven içinde hissetmektedir.

Bu tarif ile karşımıza imânın iki unsuru çıkmaktadır ki, bunlardan biri tasdik, yani doğrulayıp kabul etmek rıza göstermek, diğeri de bu tasdik edip rıza gösterdiği şeyi bizzat dili ile söylemektir. Bunun içindir ki, büyük din âlimleri imânı «Kalb ile tasdik, dil ile ikrâr» (3) diye kısaca tarif etmişlerdir. Bunu şöyle açıklamak mümkündür. Yüce Allah'ın varlığını, birtek oluşunu, Hz. Muhammed'in O'nun elçisi ve kulu olduğunu ve Allah katından Hz. Muhammed'e geldiği kesin olarak bilinen şeylerin hepsinin gerçek olduğunu kâlbîyle, gönlüyle, düşüncesiyle kabul edip doğrulayan ve bunu da dili ile söyleyen kişi imân etmiş olur.

İtikadda, yani inançta imamımız olan Ebû Mansûr Mâturidî'ye (Ö. 333/944) göre imân'ın aslı, hakikatı «kâlb ile tasdiktir» (4) imânda asıl olan budur. Zira Yüce Allah Kur'ân-ı Kerimin pek çok âyetlerinde bu hususu açıkca beyan buyurmuştur. Meselâ Hucurât Suresi 14. âyet : «Bedeviler inandık dediler. Ey Muhammed « de ki: İnanmadınız ama, islâm (teslim) olduk deyin ! İmân (inanç) henüz kâlblerinize yerleşmedi...» Bu âyet-i Kerime açıkça gösteriyor ki, sadece dil ile imân ettim demekle, imân edilmiş olunmuyor. İmânın kalbe yerleşmesi gerekiyor. Bu da ancak şuurlu, bilgili bir şekilde imân etmekle, yani inanılması gereken hususları, anlıyarak kâlb ve gönülle tasdik etmekle, doğrulamakla mümkün olur.

Mâide Suresi 41. âyette de : «Ey Peygamber ! Kâlbleri inanmamışken ağızlarıyla inandık diyerek inkara koşanlar seni üzmesin», diye buyrulmakla, bir şeyi bilip doğrulayıp tasdik etmeden ağızla kuru kuruya inandım demenin, inanç yönünden hiç bir şey ifâde etmediğine işaret edilmektedir.

Nisa Suresi 65. âyette de : «Hayır; Rabbine andolsun ki, aralarında çekiştikleri şeylerde, seni hakem tayin edip, sonra tamamen kabul etmedikçe, inanmış olmazlar», buyruluyor. Bu da gösteriyor ki, verilen bir hükme inanmak için sadece dil ile «tamam, kabul ettim» demek yeterli değil. Başka bir ifadeyle, böyle söylemekle o hükme inanılmış olunmaz. İçinin, gönlünün de bu söylediği şeye aynen katılması gerekmektedir. Âyet-i Kerimede işaret edildiği gibi inanılması gereken hükme, içinde bir sıkıntı duyma-

dan, içinden «bu şöyle de olurdu, böyle de olurdu» gibi bir takım beyanlarda bulunmadan gönül rahatlığı, huzur ve güvenle kabul edip teslim olarak inanması gerekmektedir. Öyleyse imânda esas olan inanılması gereken hususu kâlbten, gönülden tam bir teslimiyetle tasdik edip doğruluğunu kabul ederek inanmaktır. Bunun içindir ki, «kâlb ile tasdik» imânda birinci ve temel unsuru teşkil etmektedir. Dil ise, Gazzâlî'nin de (Ö. 505/1111) belirttiği gibi (5) kâlbdeki imânın tercümanıdır. Bu durumda imânın asıl rûknü inanılacak hususların hepsini tereddütsüz, kesin bir şekilde tasdik edip doğrulayıp kabul etmektir. Dil ile inandığını söylemek veya ikrar etmek ise dünyadaki hükümler için meselâ arkasında namaz kılmak, can emniyetine sahip olmak, zekat ve öşürle mükellef olmak, müslümanla evlenmek, öldüğünde müslüman gibi techiz edilip müslüman mezarlığına defnedilmek gibi bu dünyaya ait işler için gereklidir. Zira kâlbde hususi bir yeri olan tasdik'i bilmek biz kullar için imkânsızdır. Kâlblerde olanı ancak Yüce Allah bilir.

İşte bunun içindir ki, Ehl-i Sünnet kelâmcılarına göre asıl rukün kâlb ile tasdik olmakla beraber, dil ile ikrar da yukarıdaki hususlardan dolayı gerekli görülmüş ve böylece iman kısaca kâlb ile tasdik, dil ile ikrardır, diye tarif edilmiştir.

Dikkat edilecek olursa, bu tarzda yapılan bir tarif Kur'an ve hadîse, diğer bir deyişle nassa da uygun düşmektedir. Arap dili ile uğraşan lûgat âlimlerinin hepsi ve müfessirler Kur'anda geçen «âmenû» yani iman ettiler sözlerini «saddakû» yani tasdik edip doğruladılar sözleriyle açıklamışlardır. Ayrıca Kur'an ve hadîslerde iman böyle bir tarifine yer verilmemiştir. Halbuki, imânın nasıl olması gerektiğini, imânın nereye yerleşip kişinin ne şekilde mutmain olacağını ve nelere iman edilmesinin gerektiğini gösteren pek çok âyet-i kerime ve ahâdis-i şerife mevcuttur (6).

Yüce Alah, imânın hiç bir şekilde şüphe ve tereddüdü kabul etmediğini, inananların doğru sözlü olmalarının gerektiğini Hücürât suresinin 15. âyetinde açıkça beyan etmektedir: «İnananlar (mü'minler) ancak Allah'a ve Peygamberine inanmış, sonra şüpheye düşmemiş, Allah uğrunda mallarıyla canlarıyla cihâd etmiş olanlardır. İşte onlar doğru sözlü kimselerdir.»

Diğer taraftan Havâriç ve Mu'tezile gibi mezheblerin âlimleri ve mensubları, imân kelimesinden Kur'an ve hadîslerin ışığı altında anlaşılan mânalardan başka bir mânayı kasdettikleri için imâ-

nın değişik tariflerini yapmanın gerektiğine inanmışlar ve imânı bir bütün olarak ele alarak amelleri yerine getirmeyi imânın bir parçası olarak kabul etmişler; amelleri yerine getirmiyen kişiyi imânın dışında görmüşlerdir.

Halbuki Ehl-i Sünnete göre imân ile amel birbirinden ayrı iki şeydir; yani, imân bir keyfiyettir, amel ise kemiyettir. Böyle olunca imânda zayıflık, kuvvetlilik söz konusudur, amelde ise, azlık çokluk söz konusudur. Bununla beraber Ehl-i Sünnete göre amelleri yerine getirmek, şüphe ve tereddütten uzak kuvvetli bir imânın parçası değil, bir neticesidir. Böyle bir imâna sahip olan kişi bunun neticesi olarak da Yüce Allah'ın emrettiği şeyleri yerine getirip yasak ettiği şeylerden uzak duracaktır; fakat herhangi bir sebeble bunları ihmal ederse, imândan çıkmaz, ancak günahkâr bir mü'mindir. Gerçek tasdik kişinin kâlbinde bulundukça, imânını yitirmez. Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in Allah'ın Peygamberi ve kulu olduğuna inanıp, Hz. Muhammed'in Yüce Allah'tan getirdiği kesin olarak bilinen herşeyi de kabul ve tasdik eden bir kişinin amelleri ihmal etmiş olması onu bu imânından mahrum ve uzak kılmaz. Böyle bir imânı kalbinde muhafaza eden bir kişiye amelleri yerine getirmedi diye kâfir oldun demeye biz kulların pek hak ve selâhiyetleri yoktur. Zira Cennet de Cehennem de Yüce Allah'a aittir. Dilediğini dilediği gibi yapan ancak O'dur. Fa'âlu limâ yurîd. Bu husustaki âyet ve hadisleri, mütekellimlerin görüşlerini burada sıralamaktan kaçınıyoruz. Zira bu konuyu etraflı olarak «İlm-i Kelâmda Büyük Günah Meselesi» adlı makalemizde ele almıştık (7).

Bütün bunlardan sonra diyebiliriz ki, imân, bir şeyi bilerek gerçeklemek ve diliyle ikrar etmektir. Öyleyse imânda hem ilim (zihnî ameliyye) hem irade (kalbî ameliyye) hem fiil veya ikrar (haricî ameliyye) vardır. Bu yüzden imân kelâm ilmi noktayı nazarından kesbîdir ve teklif mevzuudur. Tasdik, bir şeyi ilim yoluyla gerçeklemektir; bunun için tasdik, zihni bir işdir. İkrar ise ihtiyârını kullanmaktır. Akîde ise, bir şeye gönülden bağlanmaktır ve kâlb işidir. Şu halde ilim, söz ve işten öncedir, yani bir şey önce bilinir sonra ona göre söylenir ve yapılır. İlim, söz ve işin sıhhatinin bir şartıdır. İlimsiz bunların hiç biri muteber olmaz ve ilim onların ikisinden önce gelir. Çünkü ilim, iş için gerekli olan sahih bir niyyeti gerçekleştirir.

Mantık ilminde de inanmak, gerçek addedilen bir önermeye katılmaktır, diye tarif edildiğine göre böyle bir önermeye katılmak,

diğer bir deyişle onu tasdik etmek ilim olmadan, zihnî bir ameliyeden geçmeden mümkün değildir. Kanaat ise, delîli olmıyan bir kabuldür ki, bunda ilim unsuru yoktur. Bazıları imânı, aklın ispat kabiliyeti dışında olan şeylere kâlbîn bağlanması, mânâsına alırlar ki, bu anlayış, imânı, kanaat seviyesine indirmektir. Bu durumda, imân, teklif mevzuu olmaktan ziyade, bir gelenek, bir insiyak mâhiyetini arzeder.

Yüce Allah'ın Nûr suresinin 25. âyetinde «Allah göklerin ve yerin nurudur. O'nun nuru içinde ışık bulunan bir kandil yuvasına benzer. O ışık bir cam içindedir. Cam ise sanki inci gibi parlayan bir yıldızdır. Bu ne yalnız doğuda, ne de yalnız batıda bulunan bereketli zeytin ağacından yakılır. Ateş değmese bile, neredeyse yağın kendisi aydınlatacak. Nur üstüne nurdur. Allah dilediğini nuruna kavuşturur», şeklinde beyan buyurduğu mişkât, misbâh, zücâce, kevkeb-i dürri misallerinde olduğu gibi islâm, iman, mârifet ve tevhîd dizisi öyle bir bütün teşkil eder ki, bunların birleşmesine din denir.

Mâturîdî bu diziyi şöyle tarif etmektedir : İslâm, Allahu Teâlâyı keyfiyetsiz bilmektir, bunun yeri göğüstür. İmân Yüce Allah'ı ilâhlığıyla, Allah'lığıyla bilmektir ki, bunun yeri kalbdır; bu ise göğsün içindedir. Mârifet Allahu Teâlâyı sıfatlarıyla bilmektir, bunun yeri gönüldür (fuâdtır); bu da kâlbîn içindedir. Tevhîd ise Allahu Teâlâyı vahdâniyyetle (bir tek oluşuyla) bilmektir ki, bunun yeri sırdır, bu ise gönülün içindedir (8).

Yüce Rabbimizin Hûcurât suresinin 15. âyetinde beyan buyurduğu üzere imân, daha açık bir ifadeyle Allah'a Peygamberine ve inanılması gereken diğer hususlara inanmak, bunları kabul ve tasdik etmek her türlü şüphe ve tereddütten uzak olmalıdır. Zira inanılması gereken hususlarda en ufak bir şüphe ve tereddüt içinde olmak kabul ve tasdikten uzak olmak demektir. Çünkü yüzde yüz bir kesinlik olmadan imân mümkün olmaz. Aksi halde bu oran yüzde yüzün altına düştüğü ölçüde, vehim, kuruntu, zan ve şüphe gibi durumlar ortaya çıkar. Ne zaman ki, zihnî faaliyet yüzde yüzlük bir kesinliğe ulaşır, işte o zaman inanılması, kabul edilmesi gereken o hususa imân edilmiş demektir. İşte böyle kesin bir şekilde Allah'a, Peygamberine ve âhiret gününe inanmış olan bir kimse, Allah tarafından Hz. Peygambere vahiy yoluyla geldiği kesin olarak bilinen her şeye de ayrı ayrı imân edip kabul ve tasdik eder. Böyle bir imânının neticesi olarak da Yüce Rabbimizin

emrettiği şeyleri tamamen yerine getirir, yasak ettiği şeylerin de hepsinden uzak durur. Böylece ahlâkî yönden de dinimizin emretmiş olduğu üstün ve olgun bir seviyeye gelir. Çünkü dinimiz inanç, ibadet ve güzel ahlâk gibi birbirinden ayrılmaz, biri diğeri uğruna fedâ edilmez üç temel unsurdan meydana gelmektedir.

Yüce Rabbimiz Kur'ân-ı Kerimde imânın nasıl olması gerektiğine işaret etmekle beraber, inanılması gereken hususları da ayrı ayrı pek çok âyetlerde tekrar tekrar haber vermiştir. Meselâ :

«Ey İnananlar, Allah'a ve Peygamberine inanın» (9).

«Ey İnananlar, siz de Allah'a ve Peygamberine inanasınız ve ona yardım edesiniz» (10).

«Ey İnananlar, Alah'a ve Ahiret gününe inanmayıp, insanlara gösteriş için malını sarfeden kimse gibi, sadakanızı başa kakma ve ezâ etmekle boşa çıkarmayın» (11).

«Ey İnananlar, Alah'a, Peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba inanın. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve ahiret gününü inkar ederse şüphesiz derin bir sapıklık içindedir» (13).

Hız. Peygamber de imânın ne demek olduğunu soran bir kimseye : «İman Allah'tan başka ilâh olmadığına, Hız. Muhammed'in, Alah'ın kulu ve elçisi olduğuna, Allah'ın meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe, kadere yani, iyiliğin ve kötülüğün Allah'ın yaratması ve takdiriyle olduğuna inanmandır», diye cevap verirken, imân edilmesi gereken hususları ayrı ayrı zikretmişlerdir.

Ayrıca İmam-ı Âzam Ebû Hanife de el-Fıkhu'l-Ekber adlı eserinde yer alan «Amentü cümlesinde» âyet ve hadislerin ışığı altında imân edilmesi gereken hususları ayrı ayrı belirtmiştir.

Görüldüğü üzere imân edilmesi gereken hususlar âyet ve hadislerde açık ve kesin bir şekilde belirtilmiştir. Bunlara kesin bir şekilde inanmak gerekir ve bu inanç esaslarının hiç biri zamanla da değişmez. Zaten sayıları az olduğu için bu esaslar tam ve kesin delillere dayanmaktadırlar. Zanna veya zannî delillere dayanan bir şey, inanç esaslarına câhil edilemez.

Biz insanlar Alahu Teâlâ'nın nasıl bir varlık olduğunu, Yüce Zâtının neden ibaret bulunduğunu yani, nasıl ve nice olduğunu aklen bilemeyiz. Yüce Allah aklımıza gelen veya tasavvura çalıştığımız her türlü şekil ve suretten uzak bir varlıktır. Bunun içindir ki, Sevgili Peygamberimiz şöyle buyurmuşlardır : «Allah'ın varlığını ve birliğini anlamak için göklere bakın, yere bakın, kendi nefsinize, bedeninize, organlarınıza bakın ve bütün bunların yaratılışındaki akıllara durgunluk veren incelikleri, bunların kendiliklerinden olup olmayacaklarını düşünün ! Zira bunlar Allah'ın varlığını, birliğini gösteren delillerdir, fakat Allah'ın Zâtını, mâhiyetini düşünmeyin. Allah acaba söylemidir, böylemidir ? O'nun görmesi, işitmesi nasıldır ? diye düşünmeye kalkmayın; çünkü buna gücünüz yetmez, ne kadar özenseniz bunu gereği gibi bilemezsiniz. Bilgi ve görgü ölçüleriniz bu iş için yeterli değildir.»

Akıllı bir insan için önce kendi varlığından başlayıp, kâinatın bütününü ve ayrıca göklerde ve yerde bulunanların her birini, bunların nereden ve nasıl meydana geldiklerini ibret ve dikkatle düşünmek, bunları yaratıp var eden Yüce Allah'ın varlığını ve birliğini anlamak, bilmek ve kavramak ve böylece inanmak yeterlidir.

Pek tabiidir ki, aklımızla Yüce Allah'ın var olduğunu ve bir tek olduğunu anlayabiliriz. Yüce Allah'ı bu dünyada görmek nasıl mümkün değilse, O'nun hakikatını, hüviyet ve mâhiyetini aklımızla ve beş duyumuzla anlayıp kavramamız öylece mümkün değildir; ama bu husus, O'na şek ve şüphesiz iman etmemize engel teşkil etmez. Bu dünyada bile görmediğimiz, fakat izini, eserini, tezâhürlerini pekâlâ müşâhade ettiğimiz pek çok şeye tereddütsüz inanmaktayız ve bu inançlardır ki, hayatımızı devam ettirmekteyiz.

ALLAH'A İMANIN ÖNEMİ

İnsanoğlu, öyle bir vücut yapısına sahiptir ki, bu yapı hem maddeyle hem de ruhla ilgilidir ve bunların ikisi insanı canlı kılar. Vücudumuzun maddeyle ilgili görünen yapısını yeme, içme, nefes alıp verme, oturup kalkma, çalışıp dinlenme gibi bir takım olaylarla devamlı kılarken, ruhla ilgili yapısını da inanmak, sevinmek, mutlu olmak, üzülme, haz duymak, ümit etmek, düşünmek, aklını kullanmak gibi çeşitli olaylarla devam ettiririz. Çünkü insanı diğer yaratıklardan ayırdeden başlıca üstünlüğü işte bu özellikleridir. Bunlardan biri eksik olursa insan, insanlığını kaybeder.

Bundan dolayıdır ki, Felsefe ve Mantık dilinde insan, «hayvan-ı nâtik» yani konuşan hayvan, âlet yapan hayvan diye tarif edilmiştir ki, gerçekten insanı diğer canlılardan, yaratıklardan ayıran en büyük ve ayırdedici (mümeyyiz) özelliği konuşmasıdır. Zira konuşmak sadece maddî organlara sahip olmakla mümkün olmaz, ses veren o organları kullanmak için akıl, düşünce ve benzeri gibi insan vücudunun ruhsal yapısıyla ilgili manevî olaylara ve değerlere de büyük ihtiyaç vardır. Bunun içindir ki, insanoğlu sahip olduğu bu iki yapısını en güzel biçimde devam ettirebildiği ölçüde tam ve kusursuz bir insan olabilir. Bu tür insanlardan meydana gelen cemiyetler de Büyük Ata'mızın dediği gibi her bakımdan muâsır (çağdaş) medeniyet seviyesine ulaşır ve hatta daha ileriye gidebilir. Her yönden hem maddî hem de manevî, kalkınmış ve kalkınmaya devam eden milletlerde dirlik ve düzenlik en güzel bir şekilde kendini gösterdiği için fertler de huzur ve sükun içinde olurlar.

Dinler Tarihine, Din Sosyolojisine, daha umumi bir ifadeyle İnsanlık Tarihine, şöyle bir göz atılacak olursa, yeryüzünde inanma ihtiyacı duymamış hiç bir topluluğun yaşamamış olduğu açıkça ortaya çıkar. Ufak veya büyük çeşitli medeniyetler kurmuş, kültür ve sanat eserleri bırakmış pek çok toplulukların ruhsal yapılarının gereği muhakkak bir inançları da varolagelmıştır. Bu da gösteriyor ki, ister fertler tek başına, isterse, bu fertlerin meydana getirdiği toplumlar sahip oldukları bu özelliklerinin bir neticesi olarak inanmaya da ihtiyaç duymuşlardır.

İnanmanın İnsan Hayatındaki Faydaları :

1. İnanç insana her türlü güçlüklerle karşı dayanma ve direnme gücü verir. Zira inanç hem maddî hem de manevî bir güçtür, insanı zorluklara ve güçlüklerle katlanmaya, direnmeye davet eder ve bu güç sayesinde insan başarıya ulaşır. Hayatta zorluklara ve güçlüklerle katlanıp dayanmasını bilmeyen, bu gücünü yitirmiş olan insanlar başarıya ulaşamazlar. Netice olarak, hayatta başarısız insan yoktur, fakat zorluklara ve güçlüklerle karşı dayanma ve katlanma gücünü yitirmiş ve bunlara yenik düşmüş insan vardır dersek, büyük bir hataya düşmüş olmayız.

Bu dayanma gücünü insan :

- a) Dünyada karşılaştığı her türlü güçlük ve zorluklara karşı,
- b) Her türlü duygusal ve hayvanî hislere karşı,

c) Dini emirleri yerine getirip, yasaklardan kaçınmak konusunda nefsinin öne sürebileceği bahanelere karşı kullanabilir.

Nitekim Sevgili Peygamberimiz : «Allah'ım senden sağlam ve kuvvetli bir inanç dilerim ki, onunla dünya zorluklarına ve güçlüklerine katlanıp karşı koyabileyim» diye dua ederlerdi.

Günlük hayatta karşılaşılan zorluklar ve güçlükler karşısında insanın güçlü olarak dayanabilmesi ancak kuvvetli bir inanca sahip olmasıyla mümkün olur. İnanç, insanın hayatında muhtaç olduğu şeylerin başında gelir ve her güçlüğü aşıp geçen kuvvetli ve kırılmaz bir âlet gibidir. Böyle bir âleti olmıyan kişi hayatta önüne çıkan güçlüklerle yenik düşer ve yoluna devam edemez.

Hayatta karşılaştığımız bu güçlükler, zorluklar ve felâketler iyi kötü her insanın karşısına çıkabilir, fakat bunlar doğru ve inançlı kişilerin karşısında başkadır, tenbel, kibirli, doğruluktan ayrılmış inançsız bir kişinin karşısında başkadır. Çünkü inançlı, doğru bir insan, iyi kâlblidir, bir güçlük karşısında nasıl davranabileceğini bir rahatlık içinde düşünüp araştırır. Sinirlerine hâkim olduğu için, ölçüsüz bir iş yapmaz. Soğukkanlılıkla onun üstesinden gelmesini bilir. İşte bu itibarla, inançsız, doğruluktan uzak kişileri mağlubeden bu felâketler, inançlı ve doğru kişilerin karşısında son derece zayıf ve güçsüz kalırlar.

2. İnanç sayesinde insan hayata bağlanır, diğer bir deyişle hayat kazanır. Kuvvetli bir inanca sahip olan kişinin kendi hayatına kıyması, kendi eliyle kendi hayatına son vermesi, yani intihar etmesi mümkün değildir. İntihar öyle kötü bir ruh hastalığıdır ki, diğer hastalıkların tedavisi bulunduğu halde bunun tedavisi yoktur. İşte bu derece tehlikeli olan bu hastalığın yegâne ve tesirli ilâcı kuvvetli bir inanç ve imana sahip olmaktır.

İnançsız ve kuvvetli inancı olmıyan toplumlarda intiharların arttığı bir gerçektir. Halbuki imânlı, kuvvetli inanca sahip kişiler arasında hemen hemen hiç intihar olayına rastlanmaz. Çünkü islâm dini, intihar etmeyi kesinlikle yasakladığı gibi, intihar edip hayatına bu dünyada son veren kişinin âhirette sırf bu yüzden devamlı azab göreceğini, cezasının devamlı olacağını haber verir. Böyle bir sonucu bilip inanan kişinin ne kadar güç ve zor problemlerle karşılaşır, karşılaşırsa karşılaşıp intihara kalkışması mümkün değildir.

Herkesin duyup bildiği gibi şu dünyamızda nice zengin kişiler, ne kadar büyük devlet adamları, ne derece kuvvetli ilim ve fikir adamları, nice yetenekli sanatkâr kişiler intihar etmişlerdir. Onları, malları, paraları, ilimleri, yetenekleri intihar etmekten alıkoyamamıştır. Şu halde, inanç, insana yaşama gücü veren ve hayatı koruyan tek unsurdur.

3. İnanç insanı ruhsal bir takım hastalık ve bunalımlardan korur. Sağlam bir inanca sahip bulunan kişinin kalbinde çeşitli çarpık inançların ve ideolojilerin yer aramak istemelerine, inancını sarsmaya çalışmalarına imkân yoktur. Halbuki inançsız veya inancı sarsıntıya uğramış kişilerin kâlbinde bu çarpık ideolojiler ve inançların yer bulabilmeleri çok kere şiddetli bir çatışmayı oluşturduğu için kişide ruhsal bunalım ve hastalıklara sebep olurlar. Ayrıca şayet böyle bir kişiye bu ideolojiler kolayca yerleşirse, onu istedikleri tarafa yönlendiren kötü bir insan haline getirirler.

Ruhsal hastalık ve bunalımların başlıca sebepleri şunlardır :

- a) Ruhsal yaşayışı bir tarafa itmek,
- b) İnancı kaybetmek veya sarsıntıya uğratmak,
- c) Hayatın zorlukları ve güzellikleri karşısında çaresiz kalmak,
- d) Hayatında çelişkilere düşmek,
- e) Bazı büyük suç ve cinayetler işlediği için vicdânen rahatsız olmak,
- f) Huzur ve güven içerisindeki ruh halini yitirip korkulu, karamsar ve ümitsiz bir ruh haline düşmek.

İşte bu konuda Yüce Rabbimiz Kur'ân-ı Kerimde şöyle buyruyor :

«Dikkat edin, kalbler ancak Allah'ı anmakla huzura kavuşur» (14) ve

«İnanıp hayırlı işler işleyenlerin, Namaz kılıp zekât verenlerin Rableri katında mükafatları büyüktür. Onlar için korku ve üzüntü yoktur» (15).

4. İnanç insanları her türlü kötülüklerden uzaklaştırır. İnançları onlara kötülük etmeye izin vermez. Sevgili Peygamberi-

mizin de buyurduğu gibi «Allah'a ve Âhiret gününe inanan kimse komşusunu üzmez, misafirine ikram eder, ya iyi ve hayırlı konur, ya da susar». «Kendisi için sevip istediğini, başkaları için de sevip ister.» «İnsanlar kardeştir, inanan kardeşler üç günden fazla dargın kalmazlar.»

İşte sağlam bir inanca sahip olan kişi bu inancının gereği olarak kendisine çeki düzen verir, kendisine ve birlikte yaşadığı insanlara faydalı olur ve hiç kimseye zarar vermez ve onlara kötülük etmeyi aklına bile getirmez.

5. İnanç insanı eğitime, öğrenmeye, yeni yeni bilgiler kazanmaya sevkeder. Zira insan, inancını kuvvetlendirmek, ona sahip olup onu yitirmemek için pek çok şeyleri öğrenmek, öğrendiklerini düşünüp taşınıp değerlendirmek ve bu değerlere göre hayatını düzene sokmak zorundadır. Neyin iyi, neyin kötü, neyin güzel, neyin çirkin, neyin emir neyin yasak olduğunu öğrenip değerlendiren kişi buna göre hareket ettiği için ahlâk yönünden de üstün bir kişi olur. Devamlı öğrenme ve eğitilme gayreti içinde olduğu için yeni bilgilere ve ilmi verilere karşı da kapısı kapalı değildir.

İşte insan inanmanın bu sayılan faydaları sonunda, gönlü ve kâlbî sağlam ve rahat, huzur dolu, bedenlen sağlıklı, bilgili, görgülü, yarına güvenle bakan, cesur, çalışkan, dürüst, kimseye zararı dokunmayan, ölçülü hareket eden, sınırı aşmayan, hoş görülü, alçak gönüllü, iyilik ve yardım seven bir kişi haline gelir.

İmân veya inanç insanın kâlbînin nuru, hayatının ışığı ve yol göstericisidir. İnanan kimse, işlerini ve davranışlarını düzenler, hayırlı ve faydalı işler yapar, kötü olanlardan sakınır. İnancı onu olgunlaştırır ve üstün bir insan yapar. Sağlam ve samimi bir imândan temiz ve güzel davranışlar yararlı işler doğar. İmânı böyle olan bir mü'minin elinden ve dilinden hayırlı ve güzel işlerden başka bir şey gelmez. Bu imânı onu daima hayırlı işlere yöneltir. İmân kuvveti her zorluğu yener, her engeli aşar, ümit verir, iyiye ve doğruya götürür. İnanmış bir kimsenin görüş, duyuş ve düşünüş ufukları iyiliğe doğru öylesine açılır ki, ona bir sınır tayin edilemez. Böyle bir imân insanı her türlü fenalıktan ve hatta kötü bir şey düşünüp tasarlamaktan alıkor. Yaptığı ve gönlünden geçen her şeyi gören, işiten, bilen bir varlık olduğuna ve bunlardan dolayı O'nun huzurunda mutlaka sorguya çekileceğine inanmış olan bir insan hiç şüphesiz kötülüğün her çeşidinden uzak kalmaya çalışır.

şacaktır. Böyle bir imâna sahip olan kişi, hiç kimsenin görmediği yerde bile olsa, ahlâka uymayan kötü bir şeyi yapmaya cesaret gösteremeyecektir. Her nerede olursa olsun, gerek Allah'a ve gerekse insanlara karşı olan görevlerini en iyi şekilde yapmaya gayret edecektir ve onu hiç bir şey aldatıp yolundan alıkoymıyacaktır.

Kalbinde böyle bir olgun imân taşıyan kişi, aynı zamanda oraya Allah korkusunu da yerleştirir, fakat bu korku ormanda kalan bir kimsenin vahşi ve yırtıcı bir hayvandan korkmasına benzemez. Bu korku Allah'ı büyükleyip saymaktan, O'nu fazlasıyla sevmekten ve O'nun rıza ve hoşnutluğundan bir an bile uzak kalmayı istemekten doğan bir korkudur. Gönlüne böyle bir Allah korkusunu ve sevgisini yerleştiren kimse, Allah'ın yaratıklarına karşı en ufak bir kötülük yapmayı hatır ve hayalinden geçirmediği gibi eliyle, diliyle de en ufak bir şekilde de olsa, onları incitmek istemez. Dua ve yalvarmalarında bütün insanları düşünür, onlar için de Allah'tan rahmet ve mağfiret diler. Hiç bir maddî çıkar düşünmeksizin onları sever, sayar ve acı tatlı her anlarında elinden geldiği kadar yardım etmekten çekinmez. İşte bu inançla gönlü ve kalbi dolmuş, imânın bu mertebesine erişmiş kişilerden meydana gelen topluluklarda rahat ve huzur, güven, barış, yardım severlik gibi bütün güzel davranış ve durumlar kendiliğinden meydana gelir.

DİP NOTLAR

- (1) Kureyş Suresi/3-4.
- (2) Bakara Suresi/285.
- (3) Ebû Hanife, Fıkhu'l-Ekber; Ebu'l-Muntehâ, Şerhu'l-Fıkhi'l-Ekber, s. 21; Muhammed Ebû Zehra (Çev. O. Kesioğlu), Ebû Hanife, s. 163 ve 167.
- (4) Ebû Mansûr Mâtürîdî, Te'vilâtu Ehli's-sunne, I, s. 44, str. 7, 8 ve s. 47, str. 15-17, Kahire 1971 (Bir ciltlik matbu, tamamlanmamış nüsha).
- (5) Gazzalî, İhyâ'u Ulûmi'd-Dîn, C. I, s. 158, Kahire 1967.
- (6) 49. Hucurât Suresi/14-15; 58. Mücadele Suresi/22; 16. Nahl Suresi/106; 2. Bakara Suresi/260; 4. Nisâ Suresi/136. Hadisler : Buhârî, Sahihu'l-Buhârî, C. I, s. 25; Müslim, Sahihu'l-Muslim, Kitabu'l-İmân, 158; Tirmizî, el-Kader : 7; İbn Mace, Mukaddime : 13.
- (7) Doç. Dr. Cihad Tunç, «Kelâm İlminde Büyük Günah Meselesi», Ank. Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, C. XXIII, ss. 325-342, Ankara 1978.
- (8) Ebû Mansûr Mâtürîdî Risâle fi'l-Akâ'id, s. 16, Y.Z. Yörükân neşri, İstanbul 1953.
- (9) 57. Hadîd Suresi/7.
- (10) 48. Feth Suresi/9.
- (11) 2. Bakara Suresi/264.
- (12) 2. Bakara Suresi/285.
- (13) 4. Nisâ Suresi/136.
- (14) 13. Râd Suresi/28.
- (15) 2. Bakara Suresi/277.